

**Pathianin Mihring A Ngaihdam
Dan Diktak**

Ray Foucher

**Pathianin Mihring A Ngaihdam
Dan Diktak**

Chi Hnih A Awm Em?

Ray Foucher

April 2021

He lehkhabu hi sabin (English) leh Mizo-in heng
website aṭang hian a download theih e:

<https://characherofgod.org/resources/> or

<http://maranathamedia.com/books>

<https://pathianhmangaihna-chin.com>

zawn awlna

1. Chi hnih a awm em?.....	4
2. Dan ang taka thleng a ni em?	10
3. Ngaihdamna leh Sual inkungkaih dan	17
4. Entirname	25
5. Pathian thinlung diktak	31
rawn lanchhuahna	
6. Tawngtaina.....	35
7. Khaikhawmna.....	39

1. Pathian Ngaihdamna: Chi hnih a awm em?

Chi hnih a awm em? Ngaihdamna i zawng mek em? Pathianin a ngaidam tawh che nge ngai dam hrih loh che tihah i lo buai mek em? Pathian nen in inpawhnaah ngaihdam niin i in hria em? A nih loh leh sualna nei ru tlat a i inhriatna avangin i zak ngawih ngawih ngai em? Sual ni a mahni leh mahni inhriatna chuan kan hriselna a khawihpawi thei tih i hria em? Chung chu a tha lo a ni.

Ngaihdamna leh hriselna chu a in zawm tlat a ni. Mahni suala inhriatna chuan rilru lamah natna thlenin, tichuan taksa lamah natna a thlen zui bawk a ni. Mahni suala inhriat tlatna ata hneh tuma tan i la mek a nih chuan ngaihdamna chu i thil hriat thiam mamawh leh i zawn tur dik tak chu a ni. Sual i tih laiin Pathianin engtin nge a ngaih che i rin? A rilru i ti hreawm a ngem le? A mah i ti lungngai ang nge, nang mah nen inrem takin a awm ang le? Pathian hnenah ngaihdam i dil a ngem le? A ngaihdam che chuan mak tiin i ringhlel a ngem le? Kristian khawvelah pawh he thu ngaihdamnaah hian buaina a awm thin a ni.

Zahna leh sual nia inhriatna phurrit tak phur i nih chuan, chu i phurrit tak hlip kiang tur chuan he ngaihdamna thu zirna hian hmangaih leh duat takin a tanpui dawn che a ni. Pathian ngaidamna hi sual nia inhriate tana buaina chinfel saktu dik tak a ni. Tin, ngaihdamna hnathawh dan hriat thiamna leh a bik takin Pathianin min thlirdan zuk hriat thiamna chu kan buaina chinfelna tura min puitu tha tak a ni thei a ni.

Pawl hnih hna thawhdan

Sual chu eng nge tih sawifiahna atangin i han tan teh ang aw. A chhan chu sualna chuan ngaihdamna a ngen si a. Sualna chu dictionary chuan thilsual/ diklo tiin a hrilhfiyah. Mahse Sualna chu thilsual/diklo kan tihna mai hi a ni lo va, rilru a ngaihtuahna pawh a tel a ni. A tlangpui chuan

chhungrila ngaihtuahnaah chuan a chung a thil kan tihsual chuan min hmelma ta leh min thensan ta angin kan hre thin a. Kan chung a min duhsakna nei tawh lovin, kan chungah thinrim tlat angah kan ngai thin a ni. Chuvangin a chung a thil kan tih saul bulah chuan awm harsa kan ti a, an awmnaah chuan zahna in min tuam vel thin a ni. Thil pahnih inrem lehna tur chuan inthenna chu enkawl dam a ngai a ni. I nun tawna سوالنا leh ngaihdamnate chu han ngaihtuah chhin teh; tichuan, ngaihdamna chu kawng hniha a thawh dan i lo hre thiam uar mai ang. He thilah hian mimal taka tel thil pahnih a awm a. Pathian hnenah chuan, kan soal ngaihdam kan dila, Pathianin a tih thin angin min ngaidam a, chu mi hnuah chuan ngaidamna chu a lo awm a. Mahse, hei ai hian he thil tih dan hi a that hmel zawk a ni. He thutak mam tak hian ngaihdamna chu a hma aia hriatthiamna tha zawk a pe dawn che a ni. He thutak mawi tak hian ngaihdamna alo thlen dan hriatna (feel) tha zawk a pe dawn che a; سوالنا inhriat tlatna chu chik taka ngaihtuaha hmachhawn thiam dan a pe dawn che a ni. Ngaidam tih thumal Bible a chuang hi lo khaikhin teh ang aw:

“kan soalte thupha kan chawi chuan, kan soalte ngaidam tur leh kan fel lohna zawng zawng tlang fai turin, amah chu a rinawmin a fel a ni.” (1 Johana 1:9)

‘chuan’ tih thumal hian ngaihdamna hi chhan leh vang (conditional) a ni tih min hriat thiam tir a ni. Hei hi i han ngaihtuah tlang teh ang u:

Khakna te, thinurna te, tuahna te, anna te, sawichhiatna te zawng zawng chu bansan in awm rawh se, سوالنا zawng zawng nen. Tin, inkhawngaih tawna laitnatna neiin awm ula, Pathianin krista a a ngaidam che u ang bawkin inngaidam tawn rawh u.” (Ephesi 4: 31-32)

Ephesi mite chuan soal nungchang an neih lai pawhin ngaihdam an nih thu kan hmu a ni. ‘Chuan’ tih thumal a tel lohna chuan a vang awm lo (unconditional) a ngaihdam an nih thu a kawka. Nga ti nge a hmasa a mi nen khan a in ang loh le? Ngaihdamna chu conditional nge

unconditional? Buaina chu a chang chuan tawnglehna hian a tawngbul (original language) a chhan hi a vawng tuan thin loh vang a ni. Chu chu he laia pawh a thleng a ni. *Charizomai* Greek thumal hian a ngaidamtu/ ngaihdamna siamtu ang taka rilru pu tih a kawka ni. Ngaihdamtu chuan a ngaihdama chu thinlung hreawm tak pu tawh lova, ba a neih zawng zawngte ngaidam a, mimal taka a thil tihsual rah chhuahte in a tlak buakna lak ata zalenna a pe bawka ni.

Chu mai bakah, Greek thumal *aphiema* hian mi ngaihdama awm hnenah thil thleng pawh a kawka bawka ni. Ngaihdamna lamtluang a thlan chuan, sual niha in hriat tlatna, zahna leh a pek let leh phutna atate a chhuah zalen a ni. Thil Chiang êm êm chu, ngaihdamna chu pek leh dawn a ni. Kan nun tawn atang pawh kan hrethiam thei ang chu. Ngaihdamna dawntawhna a ni a, chu chu a pe tu leh ngaihdama awm ten an mahni kawnga an lo telvena thil a ni.

Khawngaihna pek tawhna

Pathian hmangaihna chu kan ngaihtuah theih phak bakin a nasa a ni. Kan sual engkim mai hi thinlung takin min ngaidam a, kan sual chungah pawh a thinrim lo, kan thil tih sual tawhte avang hian kan chungah a hmangaihna leh min ngaihsakna chu a tlem phah chuang lo. Chu chu kan hriat thiam theih aain a thuk zawka ni. Pathianin sual chuan min tina in min ti chhia tih chu a hria a. Chuvangin, min khawngaihin min lainat êm êm a, kan natnate min enkawl damsak a in huam a ni. Pathian thu chuan:

“In pain mi a khawngaih angin mi khawngaih ve rawh u” (luka 6:36) a ti.

Khawngaihna hi kan pa vana mi nungchang mawitak a nih chuan, khawngaihna nei lovin eng tikah mah a awm dawn lo tihna a ni tih chu a Chiang a ni. Hmun danga tar lanna-ah chuan “I ngilneina pawh kumkhua in a awm dawn si a” tih thu hi King James Version ah chuan wawi 41 a in ziaik a ni. Entirnan:

Aw, Lalpa hnenah lawm thu hril rawh u, a ni chu a tha si a; a ngilneihna pawh kumkhuain a awm dawn si a.” (Sam 188:29)

He thu hi i daihriat emaw daihrait loh emaw, i hria emaw hre lo emaw, Pathian chuan a ngaidam reng che a ni.

Pathianin min pek ngiahdamna hi *Charizomai* tiin a rawn hmang a: KJV-a hmannahte chuan : ngaihdam 11, pe 6, a thlawna pe 2, chhan chhuak 2, hlan 1, in hawng taka pe 1, a vaiin 23 a ni.

A awm zia:

- Mi lawmna siam, mi duhzawng tih sak
- Mi tanpui
- Miin a khawngaihna, a ngilneihna leh a thilphalna lan tirna
- Khawngaih taka pe, a thlawna pe, hlan tihnte a ni.

He thumal hi Greek thuamal *Charis* atang lo chhawrchhuak a ni a, Noun chuan a awmzia chu khawngaihna, rilru tha pu, hmangaih taka ngilnei, duhsakna tihte an ni. Chu thumal ngei chu he Bible chang tar lanah hian an hmang a :

Rinna avanga khawngaihnaa (charis) chhandam in ni si a, nangmahni thawh chhuah a ni lova, Pathian thilpek a ni. Thil tih avang a ni love; chuti lo chuan, miin an chhuang dah a nge. (Ephesi 2: 8-9).

He chang hian thil tih avanga chhandam kan ni tih a sawi em? Ai sawi love, chu chu Pathian khawngaihna (charis) pum hlum avang zawk a ni. Chu chu ngaihdamna a thlawna thilpek a ni.

Ngaihdamna dawn tawhna

Ngaihdamna chu Pathian hnen atang i thawh chhuah a ngai love, i lo pawm chauh a ni ngai ni. I sual i hriat chianga i in puan chuan Pathianin a hmangaih che a, a ngaidam che tih ring tawp rawh. A hmangaihna chu a pe che a, i sual chu tleng fai turin a lo pawm che tih ring tlat rawh;

tichuan ngaihdam niin i inhria dawn a ni. Chu ngaihdamna i rilrua a thlen dan chu *aphiemi* tih thumal hian a sawi fiah a. A awmzia chu thlah zalen emaw chhuah tihna a ni. Sual nei tlat a i inhriatna atang a thlah zalen/chhuah che tihna a ni. He ngaihdamna hi ni kan thinlungin lo pawm ve ngei ngei ngai chu. A chhan chu Pathianin a thlawna min pek ngaihdamna hi pawm turin min ti lui lo. Kan thinlung /rilru hi a duh duh danin a thu nun si lo. A ngaihdamna lo dang thei thilte chu Pathian duhdan a ni lo va, kan duhlohna rilru chuan a mah chu ring tawp a, a ngaihdamna chu kan pawm tawp tur a ni. Pathian ngaihdamna min pek chuan kan nunah hnathawk turin min ngen a ni. Hei hi kan hriat reng a tha a ni. Naupang hian a nu hmangaihna dawng tur hian engmah a thawk lo; chu a nu hmangaihna chu a thlawna pek a ni. Naupangin a nu hmangaihna hi a hriat chian tak tak chuan zahna, hlauhna, sual nihna in hriat tlatna avanga in zawmna leh hmangaihna tui luang tih khawlo tawh chu a rawn ti kiang a ni.

Khawngaihna kan dawn tawh chu NT ah chuan Greek tawngin thumal 2 in a rawn sawifiah a. A chung a kan tarlan tawh ang khian a pakhatna chu aphiemi a ni. A hmannotate: kalsan 52, ngaihdam 47, phalsak 14, phal 8, bansan 6, amaha awmtir 6, a dang dangin(Misc) 13. A vaia belh khawm chuan 146. A awmziate chu sual thawn bo, mi hnena thilpek chu tibuai lo tura phalna pe. A hnena ata tlan bo tir.

Aphiemi tih thumal hmanna then khatte chu:

Ngai teh, zeng pakhat, a mutna chawpin a hnenah an rawn zawn a. Isuan an rinzia a hmuhin zeng hnenah chuan, “Ka fa, thlamuang takin awm rawh, i sualte ngaihdam a ni ta e,” a ti a. (Matt 9:2).

He Bible changah hian tu chungah nge danglamna thleng le? Pathianah nge dam lo pa chungah? Eng in nge he damlo hi dam tir le? He thua hi chuan aphiemi tih hi ngaidam emaw dah bo/ hla taka dah tih a kawkw. He buainaah hi chuan sual man chu sual inhriat tlatna leh zahna a ni. Damlo zeng kha a taksa lam natna chauh tihdam sak a ni lo va, sualin a

khawih a rilru pawh tih dam sak a ni. Chu chu rilru a phurrit tak a neina chu hlim lawmna tha takah a thlak sak pawh a ni thei e.

Isua-a pa mizia a hnena awm tlat- thil ti thin chuan kross chungah pawh khan : “ ka pa, ka pa, ngaidam (aphiemi) rawh, an thil tih hi an hre lo a ni.” (luka 23:34)

A pa chu an mahni ngaihdam (charizomai) a dil lo va, chu ai chuan, sipai ho chuan a chungah a tih dik lohna chu hria a, ngaihdamna chu pawm turin a ngen zawk a ni. He tawngtaina hi Matthaia 27: 54 a amah kheng bettu sipaite leh a(Isua) sipaite tawngtai dan tur ang hle mai.

“Mi an bawhchhiatte in ngaidam chuan, in pa vana miin a ngaidam ve ang che u. Nimahsela, mite in ngaihdam si loh chuan, in pain in bawhchhiatte a ngaidam bik lo vang.” Matthaia 6: 14-15.

Midang kan ngaidam (aphiemi) lo a nih chuan, Pathianin min ngaidam ve a ngem le? Aw, min ngaidam sa a lawm. Pathian chuan min ngaidam a, charizomai (ngaihdamna) min pe tawh a; mahse, aphiemi (ngaihdamna) chu kan lo pawm lo a ni. Eng vang maw? A chhan chu kan tih tur leh ka tih ngaite kan tih loh chuan Pathian hmaah soal niha in hriatna leh zahna kan nei a, chuta ta chu kan zalen thei lo a ni. Mite kan ngaidam thei lo a nih chuan, keimah ni soal ngei avang pawhin thlamuanna leh zalenna kan chang thei dawn lo a ni. He thu hi midang ro kan rel sak anga rorel sak a kan awm tur nen a in kumkaih ve deuh a ni (Matt 7:12).

A pahnihna Greek thumal chu “apoluo” a ni. A awmzia chu a hmasa nen khan a in ang tep a, “chhuah,” “dah sawn,” “ thawn sawn” emaw a ni.

“Anni erawh chu an ngawi reng a. Tin, ani chuan damlo chu a chelh a, a tidam a, a kaltir (apoluo) ta a.” (Luka 14: 4)

He Bible chang hian a *phiemi* leh *apolua* tih thumalte a awmzia an in hnaihna a rawn tar lang a ni :

“Tichuan, chu bawih chu a pu chuan a khawngaih ta êm êm a, a thlah (*apoluo*) a, a bat chu a ngaidam (*aphiemi*) ta a.” (Matt 18: 27)

He Greek thumalte hian ringtu’n Isuan a tihsak tawh chu a thinlung (or) rilru chhungrila zuk rinna chu a kaw k a ni.

Khaikawmna

Ngaihdamna chu thil pahnihte thawhhona a ni tih chu kan hriat thiam a ngai a ni. Ngaidamtu a awm a, chu chuan ngaihdamna chu a va hlan a; tichuan, a ngaihdamin a awm a, chu chu ngaihdamna lo dawngtu a ni. Ngaihdamna chu Pathianin min pek ve mai mai a ni lo; mahse, a kal dan chu, Pathianin min ngaidama, tin, chu ngaihdamna chu kan lo pawma, chu mi rah chhuah chu ngaihdamnia in hriatna, sual niha in hriatna laka ta fihlim /zalenna leh Pathian hlutna pawh kan hre deuh deuh a ni. Chiang taka sawi chuan Bible a Pathian hmangaihna chu thil pahnih thawh duhnan a ni.

Ngaidamtu	Ngaihdama awm
Ngaihdamna pe (charizomai)	ngaihdamna pawmna (aphiemi,apoluo)
Pathianin a thlawnin Min ngaidam reng ṭhin	ngaihdamna chu kan pawm lo reng ṭhin

2. Pathian ngaihdamna: dan ang taka thleng a ni em?

Pathian hian kan sual a ngaihdam hian dan ang thlapin thil a ti ṭhin em? Mi tam tak chuan, hetiang hian an ngaihtuah ṭhin; ngaihdam kan

nihnaah hian van a lehkhahua kan sual chhinchhiahna ata chu, sual kan in puang a nih chuan, chu chinchhiah tawhna chu thiah a ni thin tiin. Chutiang a nih loh chuan, misual chuan chu a thiltih sual chhinchhiah a awm chuan rorelna-ah a la ti buai dawn a, chu a leiba chu a tlak a ngai dawn a ni. Mi then khat rilruah chuan chatuan a thihna emaw mi tam tak ngaihdanah chuan chatuan meidilah chatuana hremna an tuar dawn tiin.

A thlawna ngaihdam tawhna

Nimahsela, a hmasa lama kan tarlan tawh ang khan, Pathian chuan eng sual pawh a ngaidam a. Sual chu ngaidam a nih tawh tak zet chuan, leiba pek a ngai tawh lo tihna a ni chu. Chuvangin, Pathian chuan engmah phut lem nei lovin a thlawnin min ngaidam tihna a nih chu. Farisai Simona ruai buaisaihna a, Isua ke bulah hriak rimtui manto tak rawn hnawih tu chuan a lawm zia thil tiha lantirna a ni. Simona ngaihtuahna chu chhan letna ni fawmin Isuan Simona tehkhinthu a hrilh a:

“Tin, Isuan, ‘tangka puktirtu tuin emaw leiba pahnih a nei a: pakhatin duli zanga a ba a, pakhatin sawmnga. Tin, rulhna an nei lo va, a ngaihhna- thiam ve ve a. Chutichuan, chu mite chuan a tuin nge ani chu hmangaih zawk ang?’ a ti a. Simona chuan, ‘a ngaihhnathiam zual zawka chuan niin ka ring,’ a ti a, a chhang a. Tin, anin a hnenah, ‘ i ti dik e,’ ” a ti a. (Luka 7: 41-43)

Isuan tehkhinthu a hrilh, Simona chuan a mah chu leiba neitu, ngaihdamna hlut lo zawktu a ni tih chu a hei bik lo’ng e. Mahse, Mari, hmeichhia misual a ngaih leh Krista lama rilru kawi a (Simona) put mek lai pawhin, a sual chu ngaidam a ni tho a ni. Aw ni e, Pathian chuan a thlawnin a ngaidam a:

“Ama Fapa ngei pawh zuah lova kan zaa aia petu chuan, thil zawng zawng pawh a thlawnin min pe tel lo vang em ni?” (Rom 8: 32)

He laia kan chhinchhiah tur pawimawh chu “a thlawnin a pe” tih thumal hi Charizomai atang leh a ni. A thlawna ngaidam tih awm zia chu, man neilo, tuk/phut lem nei lo tih a ni.

“Tin, nangni in bawhchhiatnate leh in tisa serh tan lohna avangin thi in lo ni a, nangmahni ngei chu amah nen a tinung che u a nih kha, kan bawhchhiatna zawngte min ngaidam (charizomai) a.”
(Kolossa 2: 13)

Pathian chuan Colossa mite hnenah an sual avanga thi an nih lai pawhin ngaihdamna (charizomai) a pe a. Chu chu ngaihdam an dil hma deih a pek an ni.

“Tupawhin tu chungah pawh thupawi nei ang ula, indawh tawnin in ngaidam tawn ula, Lalpan a ngaidam (charizomai) che u ang tak khan ngaidam (charizomai) ve rawh u.” (Kolosa 3: 13)

Paulan heta Kolosa mite hnena a sawi chu Krista in a ngaidam tawh che u avangin pakhat leh pakhat in ngaidam tawn ve turin a ni a ti.

Pathian chuan thinlung takin a thlawnin min ngaidam a ni. Kan chungah hremna thlen ai chuan a mah nen inpawh tawinna tha siam that lehna leh inrem lehnate chuan a rilru a luah deih zawk a ni. Tak tak chuan heng hremnate hi Pathian nen inrem tura kan hnarna vanga lo kal a ni. Entirnan Damlo pakhatin Doctor en kawlna duh lo tlat ang hi a ni. Damlo chu a lo na zual sauh sauh a, chu chu Doctor chuan hremna a pe kan ti thei an ngem le?

Ngaihdamna hi thu delhkillh nei a ni lawm ni?

He bible chang hi ngaidamna chu thu delhkillh nei ti chiang tu a nih hmel..

“Mahse in ngaidam (aphiemi) lo a nih chuan vana inpa pawhin in bawhchhiahtna chu a ngaidam(aphiemi) dawn lo che u a ni.”
(marka 11: 26)

Kan hriat tur chu he laia ngaidam tih thumal hi *charizomai* ni lovin *aphiemi* a ni zawk a ni.

He thua hian Charizomai tih thumal hman nise, thinlung takin mi kan ngaidam lo a nih chuan Pathian chuan kan chungah chutiang chiah in a ti ang a, min ngaidam dawn lo tihna a ni ang. A rilru put hmang tur chu kan thiltihah a in nghat tihna a ni dawn a ni.

Tin, *chanrizomai* a nih chuan, ngaihdam nia inhriatna kan thinlungah kan neih a ngai a ni. Mahse, *aphiemi* in a kawh tum chu min tihnat avanga soal rit tak phura in hriate chu an soal phurrit lak ata chu zalen tura zuk țanpuina a ni. Kei mahni'n ngaihdam kan ni tih in hriat chauh a taw lo va, min ti lung nilo tute pawhin kan ngaidam a ni tih chu an hre ve ngei ngei tur a ni. Miin ngaidamna dawng hrih lo a a in hriatna chuan ngaidam a ni tih chu pawm a har ngei ang le.

Mi kan ngaidam a ni tih kan hriat tir duh chuan a mah do zawngin thil engmah engto kan nei tawh lo tih a hre tur a ni. He mi ni thei tura a mawmawh chu an mah ni zuk pawh lehna a ni — chu mi chu kan thinlungin kan ngaidam tih lan tirna a ni. A tahtawl tetein kan tilo a nih chuan keimah ni ngei pawhin Pathian hnen atang ngaihdamna kan dawng hrih lo tih a ang hle a ni. Chu chu Pathianin ngaihdamna minpe lo tihna ni lovin, kan la pawm lo tihna a ni. Min ngaidam hrih lo tiin kan ring pawh a ni thei e. Pathian chuan min la ngaidam hrihlo tiin kan ngaih chuan chutiang rilru vek chu midang chungah kan nei ve dawn a ni. Midangte pawh ngaihdam an ni tawh tih leh an soal phurrit takte kan lak kiang sak thei lo a nih chuan, kei ni pawhin Pathian ngaihdamna chu ka la pawm thei lo tihna a ni.

Chu mi hriatna chuan hei hi a chahbi chu a ni-Pathian chuan a ngaidamna chuan minrawn zawm leh a, a zahngaihna nasa tak chuan. Hei hi a thua chuan min ngaidam tawhna chu kan hmu thei a ni. Mahse, a dan hriatsualna chuan kan hamthatna tura duang tih ai chuan ro min rel saktu tiin kan lo ngai a. Chu chuan a mi ngaihdamna pawh delhkih nei angin mi ngaihtir a ni. Mihringin Pathian ngaidamna leh

dikna a ngaihdan khirh tak leh Bible lehna aṭangin Pathian nihna kan hriat thiam dan chu a rawn ti hmaibal a ni.

Dik taka rorelna leh hremna

Tak tak chuan khirh taka hremna lo awmte hi Pathian tih a ni lo. Mite chuan Pathian a mah ngeiin soal hi hremna a pe ṭhin tiin an ngai ṭhin a. A chhan chu Pathian zahngaihna leh dikna an hriat dik tawk lo vang a ni. Pathian chu hmangaihna a ni a, misualte chungah hmangaihna a nei a; mahse dik taka rorel ṭhin Pathian a nih avangin soal chu hremna pe lovin a chhuah thei lo a ni tiin an ngai. He ngaihdan a lo chhuahna chu Pathian rorel dikna leh a dan hriat thiam lohna aṭang a ni. **Pathian thua rorel dikna tih chu siam thatna, tihdamna leh chhandamna te an ni.** Siam thatna a ni, phuba lakna a ni lo. Tak tak chuan, Rorel dikna (Justice) tih hi soal hremna a ni tih thlawp Bible chang a awm reng reng lo. Rorel dikna chu khawi tarmit (lens) in nge dan i en tih leh eng dan hriat thiamna nge i neih tihah a in ngat nasa a ni. Pathian dan chu min vengtu leh min ti hamṭhatu a ni. Dan khirh tak, tumah rawn lova, hremna min tuar tir ṭhintu a ni lo. Eng hremna pawh hi Pathian aṭang lo kal niin kan ring mai thei e. Tak tak chuan kan tawrhate hi soal rah chhuah vek a ni.

“Soal man chu thihna a ni si a; Pathian thilthlawnppek erawh chu, kan Lalpa Krista Isua zarah chuan chatuan nunna a ni.” (Rom 6: 23)

Chuvangin, thihna lo chhuahna chu soal a ni; chu chu Setana tang lo chhuak a ni.

“Tin, chakna chuan no a pai a, soal a hring ṭhin a; tin, soal chuan a lo puitlinin thihna a hring ṭhin.” (Jakoba 1: 15)

Min zar ṭhin sualte hi kan hnar ṭhin loh avanga kan tawrhate hi, Pathianin a thu thua min hremna ni lovin, soal rah chhuah mai a ni.

Hmangaihna leh Ngaihdamna

Pathian chu hmangaihna a ni (1 Johana 4:8). Tin, hmangaihna chu 1 Korin lehkha thawnah hetiang hian kan hmu thei a ni.

A (hmangaihna) che mawi lo lo va, mahni hma a sial lo va, a thinur duh lo va, sual lamah a ngaihtuah lo va.” (1 korinth 13: 5)

Engkim hria Pathian chuan engkim a theinghilh lo na chungin, mahse thin ûr deuh chungin, “ i sual kha ka la hre reng a nia” tiin kan sawi thin angin phuba min lak nan a hmang ve ngai lo. Pathianin a thlawnin min chhandam a ni kan tih chuan, kan inchohira, a thinlung a thlak a, kan chungah a thinrim thawhlo tihte chuah a ni lo. Chutiang chuan Pathianin kan chungah rilru a pu ngai lo. Hetiang Bible changahte hian kan chungah Pathian rilru put zia chu a târ lang Chiang a ni.

“Aw Jerusalem, Jerusalem, zawlneiho thattu! I hnena an rawn tirhte lunga lo deng hlumtu, arpuin a note a thla hnuaia a awp khawm angin i fate vawi eng zat nge awp khawm ka tum kha! Nimahsela, in duh si lo.” (Matthaia 23: 37).

Pathian chu min venghimtu a ni

Pathian chuan kan fate kan awma, kan veng a, thil tha lo lak ata kan hum thin ang hian, Pathian chuan min vengin chhiatna lak ata min humtu (chauh) a ni. Hun tamtak chu a duh lohna hmunah kan awm thin a, min veng pha thin tawh lo a ni. Chutianga a tih thinna chu za len taka kan duh thlanna minpek tawh chu min tichhiat sak a duh loh vang a ni. Tih pawh a ti ngai lo, a ma nih phung pawh a ni lo. Chu Pathian zepui chu tuilet hmaa mite hnenah khan a lang Chiang a ni.

“Anni chu an hun hmaa lak bovin an awm a, an inngahna chu lui len bovin a awm a.” (Joba 22: 16)

Pathian chuan pawisalo taka a mah hnawl tute tan engmah tih theih a nei lo.

Sual thairehna

Sual khuhna tih ngaihdan hian a chang chuan soal tihrehna emaw a tam zawkah chuan sualte chhinchhiahna ata a thiat emaw a thaireh tihte a kaw k a ni. Kum zabi tam tak kal ta a zawlnei Danielan Biakbuk tlenfai tura nih tih a zaih thu nen khan a ni zawm a ni.

“Tin, ka hnenah, “zing leh tlai sanghnih leh zathum thlengin, tichuan, hmunthianghlim chu then fai a ni ang,” a ti a. (Daniela 8: 14)

Mahse, soal tihrehna chu chhianchhiahna a awm sualte thai reh lam ni lovin, mimal tin chung a soal hnatawhna a thai reh zawk tiin a ngaih theih tho a ni. Rindan pahnihna zawk hi Bible thlawptu a nei tam zawk a ni. A hnuai Bible chang ang tam takah pawhin soal chhinchhiahna chu a tireh, a thaibo lam a sawi lo.

“Chhak leh thlang a in hlat ang hian, kan bawchhiatnate chu kan hnen ata a dah sawn ta daih a.” (Sam 103:12)

Chuvangin, soal tihreh tihna chuan mite hnen ata soal a thai bo/tireh a, lehkhabu a chhinchhiana chhunga mi kha a kaw k lem lo.

Dan ni lovin inleichinna zawk

“Hmelma kan nih lai maha a Fapa thihna avanga Pathian nena lo inrem tawh kan nih si chuan, inrema kan awm tawh hnu hian a nunna avangin chhandamin kan awm ngei ang. Chuti chauh pawh a ni lo va, inremna tuna min hmuhtirtu, kan Lalpa Isua Krista avang chuan Pathianah kan lawm baw k a ni.” (Rom 5: 10-11)

He Bible changa Pathian nen kan inrem tih a kan hriat tur pawimawh chu Pathian chu va rem chawp a ngai lo. Inremna chuan kawh pakhat chauh a nei a. Inremna (atonement) kan dawn hian inpawhlehma/inremlehna (reconciliation) a kaw k. NT ah hetah chauh hian hman a ni. Chu chu inrem lehna tiin an let. English tawnga Atonement tih hi tawng bulah chuan pakhat nihna sawina a ni. Chu chu midang nena inremna sawi nan hman a ni. A tirah chuan, soal vangin

engmah pek let a ngai lo a; mahse kum zabi a lo in her chho zel a, an hriat thiam dan chu a lo verther zo ta. Mi pakhat soal chu a ai awhtu soalna nei lo chungah ngah a nih chuan, chu a aiawhtu chuan chung soalte chu hriain an tan a thi a, tichuan soal chu ngaidam ani tawh em? Ngaihdamna chuan misual ngaihdam a awm tawrh tur soal rah chhuahte lak ata chhuah zalenna a pe a ni. **Pathian thu kan zirnanah hian soalna hi thihna hmang leh thildanga pek let ngai kher a zirtirna chuan Pathian chu ngaidamna neilo Pathian leh phutlet nei reng Pathian tia puhna a ni.** Tihlungawina rinna hi chuangliam taka hriat thiamna chuan Pathian chuan min ngaihdam dawn chuan (mimal taka pawhin a ni thei) tawrhna leh thihna a phut thin tiin min rin tir a. Chung zirtirna chuan Pathian hnen atang min hruai peng thei a, ngaihdamna kan chang tawh tih hraitna atang pawh min bo tir nasa thei a ni.

“Ani chuan kan natnate phurin, kan lungngaihnaate pawh a phur ngei a; nimahsela, keini chuan lungngaihna tlakbuakah, Pathian vuakah, tihretheihah kan *ngai* si a.” (Isaia 53: 4)

Mahse, he laia kan hriat tur pawimawh em em chu Pathian chuan a tawrh tir (vua= smitten) a ti lo va, mahse, chu chu *ngaihtuahna* chauh a ni a nihna chu.

3. Pathian Ngaihdamna: Ngaihdamna leh soal inkungkaih dan

Suala kan tluk hnuah Pathianin ngaihdamna min pek hmaa thil thlengte chu engtin nge kan hriat thiam thin le? Inchhirna leh soal puanna em mi ni ang? Chumi hnuah chuan, Pathian chuan a ngaihdamna min pe ve chauh a ni. Kan chungah zah a ngai leh mal min sawm leh a; mahse, chu chu ngaihdam kan dil hma chuan a thleng lo tih a dik em? Kan in chhir hma leh soal kan puan hma a ngaihdamna min pek hmaa Pathian rilru put hmang an hriat thiam dan tlangpui chu eng nge? A thinrim emaw a ni mai thei e. Tin, soal kan inchhir hnua kan chungah Pathian rilru put hmang (kan hriat thiam dan tlangpui) chu eng nge le? Kan

chungah a lawmin, min lawm leh in, mal min sawm turin a in peih sa tihna a ni mai thei. Mawlmang deuhva sawi chuan, min ngaidam turin a hmansa reng a, kan inchhira, tichuan, min ngaidama, mal min sawm thei a ni. Mahse hei hi a nihdan a ni tak tak em? Pathian hmangaihna san zawng leh min ngaihsakna chu kan thiltih leh kan awmdanah a in nghat em le? Ngaihdamna kan hriat thiam dan hian Pathian chu a che thin em le? He thu hi i ngaihtuah ho ang u:

“A nih loh leh, Pathian thatnain simna turin a hruai thin che tih hre lovin, a thatna ngahzia leh, a en theihzia leh, a dawththeihzia te chu i ngainep em ni? (Rom 2: 4)

He Bible changah hian kei mahni lama thiltih nge Pathian thatna chu lo kal hmasa le? Pathian thatna chu a lo kal hmasa a ni. Pathian thatna chuan inchhir tura min hruai chuan, Pathian thatna chu a lo kal hmasa tih a Chiang a ni. Ngaihdamna leh inchhirna leh soal puanna chuan kan chungah a that em emna, kan chungah a thinrim ve ngai lohna leh kan tan thil tha a duh thinnate avang chuan a awm thei a ngem?

“Pathianin khawvel a hmangaih em em a, chutichuan, a fapa mal neih chhun a pe a, amah chu tu pawh a ring apiang an boral lohva, chatuana nunna an neih zawk nan.” (Johana 3: 16)

Pathian chuan a fapa kan hriata kan zui hma leh ngaihdamna kan mawhmawh hmam min pe tawh a. Sualin mihring zawng zawng a tih chhiat hnuah pawh Pathian chuan chhandamna chu thil tihin a lan tir a:

“Nimahsela, Pathian chuan a mi hmangaihna chu fak talkin a lantir a, misualte kan la nih laia Krista kan aia a thih avang khan.” (Rom 5: 8)

He thuin a sawitum chu Pathianin kan soal tana a fapa thi tura min pek hmam min hmangaih tawh a ni. A awmzia chu thudelh kilh nei lovin min hmangaih tihna a ni.

Ngaihdamna leh leiba

Ngaihdamna in hna a thawhdan chu thui zawkin thlir chho zel i la.
Kolosa lehkha thawnah hian ngaihdamna a sawi tam hle a ni:

“Tin, nangni in bawhchhiatnate leh in tisia serh tan lohna avangin thi in lo ni a, nangmahni ngei chu amah nen a tinung che u a nih kha; kan bawhchiatna zawng zawngte min ngaidam a, batna lehkah thupeka ziak, kan chung a awm, min dodal thina chu a thai bo tawh si a: chu ngei chu krawsa kheng betin a la kiang ta a.” (Kolosa 2: 13-14)

Batna lehkha thiata krossa khen beh chu eng nge le? Khawi atanga dawn/lak nge? Tun hnen ata lak nge? Tunge la bo tu? KJV ah chuan, Kolosa 2: 14 ah Krista chu a sawi a: batan lehkha thupeka ziak, kan chung a awm, min dodal thina chu a thai bo tawh si a: he laia kut ziak (handwriting) hi Greek thumal chuan *cheirographon* niin, a awm zia chu thil titura thutiamna lehkha kut a ziah anga thawnah a ni. Hei hian Dan chauh a kaw lo va, min do thintu kan mimal taka pek ngai leh kan bat zat chhinchhiahna a kaw a ni. Chuvangin, leiba lak Kianna chu Pathianin kan sualte a la kiang a, a thai bo tihna a ni.

Chu leiba chu khawi atanga kan neih nge? Zawlnei Jeremiah hetiang hian min hrilh a:

“Juda sualna chu thir kawlawm leh lunghlu hriam hmawr zumin ziak a ni; an thinng phekah kerin a awm a, an maicham kiah te pawh.” (Jeremia 17: 1)

Kan thinlungah sual chhinchhiahna ka nei tih Bible in a sawi chu eng nge a sawi tum le? Hriat thiam awlsam takin han sawi i la, hriatna kan nei a, chu hriatna chuan kan thil tih leh chezia in thudik nen a in mil loh chuan sual nia inhriatna leh thiam loh in chantirna in min zar buai a. Ngaihdamna, kan chan chu kan leiba chu chhinchhiahna leh kan hriatna

(conscience) atanga thai bona a ni. He thil hian soal niha in hriatna thuk tak lak ata min ti zalen a ni!

Heng danglamna ropui tak hi Krista thihna kan rinna avangin Pathianin a ti hlawh tling a ni. Hei hi ni Pathianin Krista Isua a min chhandamna a min pek chu. Krista thihna hi Pathian thinlunga min thichhiat duhna thinlung tawn lungawi a, a ngaihdamna dawn chu a tum a ni lo va; kan thinlung rilru a soalna zung kaih thuk tak lak ata min chhuah zalen a, ngaihdamna daihriatna thuk tak neih tir hi a tum zawk chu a ni. A hnuai a thuah chuan heti hian a sawi:

“Krista, chatuana Thlarau zara hmelhem lova Pathian hnena inhlana thisen chuan, Pathian nung rawng bawl turin in chhia leh tha hriatna chu, thiltih thite lakah chuan a va tithianghlim nasa dawn em!”

(Hebrai 9: 14)

Thiltih thite kan tih avanga soal niha kan inhriat rengna chu krista thisen chuan a tleng fai a; chuvang chuan, soal chuan kan hriatna chu a ti buai tawh lo. Hei hi lo hre rawh, kan thinlungte chu tih thianghlim a lo ni a, kan bate chu van lehkhawh chhinchhiaha ni tawh lo. Soal ni a inhriat tlatna leh zahna chu a kin ta. Chhandamna mak tak a va ni Chiang tak em! Kei mahni mi ti daglama, a mah (Pathian) chu ni lovin. Engtin nge Krista thisen chuan kan chhia leh tha hriatna chu a tlen fai le? Thisen chu soal tlenfaina atan hman thin reng a ni. Mit thlaa kan hmuh thiam theih nan: Mahse thisen chuan engkim a thianfaina chu hriat thiam a har a ni. Pathian thu chuan thisen chu nunna angin a sawi a.

“Tisa nunna chu thisenah chuan a awm si a; in nunna atana inremna siamna tura maicham chungka ka pek che u a ni; nunna atana inremna siamna chu thisen ngei chu a ni si a.” (Leviticus 17: 11)

Thisen chu van lama inremna siamna nen a in angin kan ring pawh a ni thei e, mahse inremna (atonement) thubul nen a awm zia a in mil lo a ni. Mahse thisen entirna, Krista nunna chuan amah nen min pumkhat tir

a, a chhan chu a nunna in a lantir hmangaihna chuan kan lamah a țang tih a hmuh theih a ni. Amah chu rin tlak a ni. Chuvangin a mah nen min rem tir a ni. Hring fate chu hmangaihna eng zung zam nung êm êm chuan kan tisa thil, nungchang chu thu dikah min hruai lut a ni. Chu hmangaihna hriat thiamna thu tak chuan kan thinlung chu rawn kau hawngin, kan sual zia min hrilh hria a, chu chuan inchhirna, ngaihdamna leh tihdam ngai kan ni tih min hriat tir a ni.

Tu hmangin nge kan leibate min rulh sak?

Kan hnena thil tih roui tak hmangin, Isuan kan leitbate chu a rawn la bo tawh a ni. Tu hmang in maw? He zawhna hi han ngaituah chhin la: i pek let theih loh tur mi lei i ba tawh em? An mahni i hmuhin kawng dangah i peng emaw thu in sawi dun pawhin leiba chungchang sawi loh i tu hram hram țhin em? Kross tello chuan Pa kan hneih theihna tura kan leiba lak ata min vengtu an awm dawn lo. Mahse, kan leiba chu Pa Pathian chuan a vawng reng ni lovin, Pa nen kan in tawh apiangin sual niha kan inhriatna lian tak chuan huhphurhna thuk tak min neih tir reng tawh dawn a ni. Kan leiba chu kan ko-ah a la awm reng dawn a ni. A hnenah sual leiba nei ang tlata kan in hriatna avang chuan Pa Pathian chu ka hneih thei dawn reng reng lo a ni. Chu lak ata min chhan chhuak turin Isuan min chhandam a; a nun kan tan a hlan a. Chu chu kan tan tlanna a ni. Chu mi avang chuan kan leiba chu kan hnen ațang lak bo a ni ta. Kan batna lehkhah leh thil dang zawngte chu krossah a kheng bet tawh a ni. Kan thinlung chhunga kan leiba chu rulh a ni tawh tih hriatna chuan Pathian nen kan inrem hrih lo tih leh Pathian hmaa kan kimkitnate chu a rawn ti tawp a ni. Kan leiba, a mah min hnaih ngam loh tirtu kan neih avanga a mah kan hlauhna chu a ngai tawh lo. Chuti a hnekin suala kan tluk apiangin a hnenah kan tlan vat țhin tur a ni. Hetiang thutiam sawi awm tak hi puang țhin ang che:

“hlau suh u, kei in hnenah ka awm si a; mangang suh u, kei in Pathian ka ni si a. Ka tichak ang che u a, a ni, ka tanpui ang che u; ka felna kut ding lamin ka chelh reng ang che u.” (Isaia 41: 10)

Thianghlimna chu ngaihdamna nen a kal kawp ðhin

Hnung zuitu Johana pawhin he chang lar takah hian ngaihdamna a sawi a ni:

“kan sualte thupha kan chawi chuan, kan sualte ngaidam tur leh kan fel lohna zawng zawng tlang fai turin, a mah chu a rinawmin a fel a ni.”

(1 Johana 1: 9)

Johana chuan Pathian thinlung chhunga ngaihdamna a lo pian chhuah dan a sawi lo. Misualin a soal a puang hma chu Pathian chuan a thinlung a khar a ni tiin kan ngai tur a ni lo. Mitam tak chuan he thu diklo an vawn tlat Pathian chungchang hi an ringin an zirtir ðhin a ni. Pathian chuan a mah nen inrem tura pen khat tal kan pen hma loh chu kan lamahrawn hawiin a kutin min banin, min lo vuan lo. Pathian chuan soal engmah kan inpuan hma pawhin a ngilneihna thinlung sei tak chuan a thlawnin min ngaidam sa reng a ni. He Bible chang hian ba nei tlata kan in hriatna la kian dan leh chu mai bakah kan soalna leh kan fel lohnate chu kan hriatna a tang min lak kian sak a ni. Chu chu Pathian lama a thawk lova, kan hnena thawh a ni zawk. Chuvangin, he laia ngaihdamna thumal hi *aphiemi* a ni.

He laia thu hi i chhinchhiah ang u: *kan fel lohna zawng zawng tifi turin tih hi*. He ngaihdamna ni Pathianin kan hnena thianghlimna min pèkna chu a ni. Chu chu kan soalna leh kan hmingchhatna sawn bo a a awm kan mamawhna in hmuh chhuahna leh kan hnenah Pathian hnathawk tura phalna a ni. Ngaihdamna leh kan thinlung tlenfaina chuan kan thinlung chhunga thil thlengah chuan Pathian chu dipdaltu angah kan ngai tawh dawn lo a ni.

Sual ngaihnathiamna (remission)

He thumal remission, (mizo tawngin sutna, ngiahdamna)(Jf) hi ngaihdamna (forgiveness) nen a in hnaih hle a ni. Remission tih thumal hi Greek tawng chuan Phesis (noun) tih atang leh niin, chu chu aphiemi (verb) atanga lo chawrchhuak a ni. He lai Bible changa kan hriat tur pawimawh chu, remission chu pe ni lovin, dawng lam a en tir a ni.

Tu pawh amah chu ring apiang, a hming avangin sualte ngaihnathiamin an awm ang tih, heng a chanchin hi zawlnei zawng zawngin an hriattir thin kha,” a ti a. (Tirkkohte 10: 43)

Hei hi ngaihdama awm in a sual Pathianin a ngaidamin a chhandam tih a rin dan a ni. Hei hi Pathianin a ngaihdam dan rinna chu a ni lo. Pathian chuan min ngaidam tawh a; chu chu kan rin leh rin loh chu kan thu thu a ni a; chu chu rilru lama suala in hriatna thuk tak lak ata zalenna chu a ni. Chu thu vek chu he Bible changah hian hman a ni:

Johana, thlalara baptistu kha, thil tihsual **ngaihdam** (aphesis) nan sima baptisma thu hrilin a lo chhuak a (Marka 1: 4).

Baptisma hian kan taksa vun pawnlam tihfaina aia thuk zawk tum a nei a. A awm zia chu Isua thihna, phuma a awmna leh a thawh lehnate ti Chiang tura min tanpuitu a ni. Chuvangin, Pathian thu anga Baptisma channa chu hnimpum ngei a chan a ni. Chuvangin, suala thihna a nih avangin, tuiah chuan phumin i awm a; tin, tui ata chu i lo tho chhuak leh ta a. Hei hi mahni thihna leh Krista a nun thar kan neihna entirna mawi tak chu a ni.

Chumi anpui (baptisma) chuan Isua Krista thawhlehna avangin tunah a chhandam che u a ni (tisa bawlhhlawh tihfai mai ni lovin, chhia leh tha hriatna thianga Pathian lamna hi a ni zawk e.

(1 Peter 3: 21)

Kan hreawm Kianna chu Pathianin kan sualte a hre reng tawh lo tih zuk hriatna atangalo kal a ni. Chu chu Pathianin min ngaidam tak tak tih zuk rinna chu a ni. Tichuan, Pathianin leiba kan rulh theih loh

avanga dan ang taka hremna a phut tlatna thinlung tih lungawi tumna avangin Isua a rawn thi tih a dik lohna chu lo hre thiam ta in, Pathianin min hmangaih zawk liau liau a ni tih a rawn tarlan duhna zawk a ni. King James Version ah chuan 1 Petera 3: 21 thu hi “ chhia leh tha hriatna thianga Pathian lamna” tihin a ziak.

Remission hi thu delhkih nei a ni em?

Tun thleng hian soal ngaihdamna hi thu delhkih nei a ngaih a; heng Bible changte hi ÷an chhanah hmangin rinna an nei ÷hin a ni.

“Hei hi ka thisen, soalte ngaihdam nana mi tam tak tana chhuak tur thuthlunna chu a ni.”

(Mathaia 26: 28)

“Tin, dan thu zawngin engkim thaw mai hi thisena tihthianghlimin a awm ÷hin a, thisen chhuah lohvin ngaihdamna reng a awm lo.”(Hebrai 9: 22)

Sual ngaihdam nan in thawina, thisen leh thihna a ngai ngei ngei a ang hle mai. Mahse, hei hi hriat سوالنا lian tak a ni. He Bible chang hi han ngaihtuah teh:

“Inthawina leh thilhlan chungah hian lawmna reng i nei lo va; ka bengte hi mi tihawngsak ta a. Halral thilhlan leh soal tana thilhlan chu i phut lo.” (Sam 40: 6)

“Halral thihlante emaw, inthawinate emaw chungchangah chuan in thlahtute hnenah thu ka sawi lo va, Aigupta ram ata ka hruai chhuah lai pawh khan thu ka pe hek lo.” (Jeremia 7: 22)

Tin, Puithiam tinrengin chu kawla ni chhuak chhiara rawngbawlin, soalte eng tik maha tibo thei lo inthawina pangngai hlan fovin an ding ÷hin (Hebrai 10: 11)

Pathian hian min ngaihdam nan inthawina a phut kher kher lo tih sawina Bilbe chang tam tak a awm ÷euh a ni. **Mahse, thil hlante chu min**

ngaidam tawh a ni tih hrethiam a zuk ring turin min tih tir mai a ni.

Mihring chu hmuh theih ngei hmanga ring tura tih a ngai a ni. Pathianin mihringte a ngaih thiamna tam tak hmuh tur a awm a ni. A chhan chu kan mihring mizia chu tih khawlohin a awm tawh a, soal kan tihin Pathian kan hlau a, a chhan chu ngaihdama kan awmna turin Pathianin thilphut (inthawina) a nei reng thin tih a kan rin thin vang a ni. Chutiang chu hman laia milem be hoin an Pathian an tih lawm dan thin a ni. Pathian chuan min ngaidam tawh a ni tih duh tawk mai lovin, hmuh theihin a an pui a takin kan la mamawh a ni. Pathianin soal a ngaidam nan thisen leh thihna a hmuh a ngai kher kher lo a ni.

4. Pathian Ngaihdamna: Entirrate

Pathianin min ngaihdamna kal phung dik tak leh min zirtir duhdan kan hriat thiamna turin thawnthu leh a hrihl fiahnate i han thlir ho ang u.

Abrama

Inthawina a ngai a ni tih ringtu entirna tha deuh chu Abrama a ni.

Pathian chuan Abrama chu “i thlahte chu van arsi zat ang an la ni ang a ti a....; tichuan Abrama chuan Pathian a ring a (Genesis 15: 5,6).

Eng chhinchhiahna mah ngen leh pek a ni lo. Mahse, Pathianin Abrama chu ram a pekah chuan, Abrama chuan dang lam takin a chhang let a ni; a rinhlehna chu lan chhuah tirin chhinchhiahna a dil a:

Tin, a hnenah, “he ram hi luah tura pe tur chea Kaldai-ho khua Ur ata hruai chhuaktu che Lalpa kha ka ni,” a ti a. Tin ani chuan, “Aw Lalpa Pathian, ka luah ang tih engtin nge ka hriat ang?” a ti a.
(Genesis 15: 7-8)

Pathian thutiam ring hlal a, Pathian thil tih tur chu ring mai lo Abrama chuan Pathian thutiam a rin theih naturin hmuh theih chhinchhiahna a dil a. A chhan letnaah Pathian chuan kha tih lai hunan an tih dan thin angin a phelin rana inthawina nei turin a ti a.

Tin, ani chuan a hnenah, “bawngla kum thum mi leh kelpui kum thum mi leh berampa ku thum mi leh thuro leh parvano mi rawn lak rawh,” a ti a. Tichuan, chung zawng zawng chu a rawn laksak a, a lai takah a phel theuh va, a phel pakhat chu a phel lehlam zawnah chuan a dah theuh zel a; savate erawh chu a phel ve lo va. Tin, sava sa hel ei mite chu saruangahte chuan an zuk fu thin a, Abrama chuan a lo hnawt kiang zel a. Tin, ni tlak dawn suar suar lai chuan Abrama chu a lo muhil ta der mai a; tin, ngai teh, thim nasa tak, thil rapthlak zet hian amah a rawn khuh a. (Genesis15: 12)

He sakhaw rawngbawlna hi tunge a phut tu? Pathian nge Abrama? Pathian chuan engmah thu delh kilh nei lovin, engmah sakhaw rawngbawlna ngai lovin, thu a tiam a; mahse, Abrama chuan a ring zo lo a ni. Pathian thutiam a rin theih nan tanpuitu a mamawh a; tin, Pathian chuan chu a mamawhna chu a pawm sak ta mai a ni. Hei hi Pathianin inthawina a ngen tihna ni lovin, mahse hei hi sakhaw rawngbawlna rah chhuah thim nasa tak, thil rapthlak zet leh thimna hi Pathian aţang lo kal a ni lo. He laia buaina hi Pathian thutiam leiram ani a, mahse, ngaihdamna nen a in kumkaih tho a ni. Pathianin zahngai taka min ngaidam tih hi mihring hian intiamna a mawhmawh a ni.

Inthawina kal phung

Pathian finna mak tak chuan Abrama chu a pawm a, an lo inrem leh a; tichuan, thudik zepui zirtir nan Pathian chuan Israelte an mamawh chu a zirtir a ni. Biakbuk a inthawina Pathianin Mosia hmanga a pekte chu, khawngaih thei tak Pathian chuan mihring sualte chu, chu mi hmang chuan a ngaidam thei thawh tih chianna atan a rawn a pe a ni.

Bawngpate leh kelte thisen chuan sualte tibo thei rual a ni si lo
(Hebrai 10: 4)

A hmalama kan sawi tawh ang khan inthawina hi Pathian duh thusam chu a ni lo. Hei hi mihringin sual a tih chuan a let thil tihna a ngai ngei ngei thin tih rinna mai a ni. Chuvangin, khawngaihna a khat kan

Pathian chuan mihringte chu a ngaidam tawh a ni tih an rin theihna turin Pathian chuan mihring thu tlem zawmin inthawina dan a siam sak a ni. Biak buk rawngbawlna chu sual an chinfel dan tur leh Pathian chuan hnai taka a rawn pawh thin tih hriat tir nan Pathianin Mosia a pe a ni. Tak tak chuan tun hma leh tunah pawh a hla ngai lo. Mahse, rinlohna thinlung chuan hla taka awm angin min bum mai a lo ni.

Biakbuk rawngbawlna chu thlarau lama zirtirna thuk tak hmuh theihna tha tak niin, misualte leh ram tan ngaihdamna rawn thlenna hmanrua tha tak a ni. Vanduai thlak takin, Pathian nen kan indawrna entirrate hi reiloah chuan hriat sual niin, sakhaw rawngbawlna ro tak a lo ni ta. Biakbuk rawngbawlna chipchiar zawka zuk luh chilh chuan thudik ropui tak zirtirna a tan buatsaih a ni tih a hriat fiah theih a ni. Pathian ngaihdamna mihringin kan mamawh hmasak ber chu pawm turin mihringin tihchiangtu a ngen a, a hmuh chauhin rin a tum hunin Pathianin harsatna a tawh thin a ni- a mah chu chinnei tihna lam ni lovin, mihring thu duhna leh tih kher kherna vang zawk a ni.

Adama

Pathianin Adama leh Evii hmutura, huan a a lo kal lai khan, an lo biru a. Adama chuan Pathian kohna chu heti hian a chhang a:

“Tin, ani chuan “huana i thawm ka hria a, saruaka awm ka nih avangin ka hlau ta a; tichuan, ka biru ta a ni,” a ti a (Genesis 3: 10)

He lai a buaina thleng hi Adama chu saruak a a awm vang nge, a sual pho lan sak a nih vang zawk? Tak tak chuan saruaka a awmna chu buaina a ni lem lo.

“Tin, Adama leh a nupui chu an pahnihin saruakin an awm a, an zak lem lo va.” (Genesis 2: 23)

Chuvangin, saruaka a awmna chu Pathian biruk san tirtu a nih hmel loh a ni. Pathianin a chhanletna hi i han chhinchiah teh ang aw:

Tin, ani chuan, “Saruak i nih tuin nge hrilh che? Thing rah ei lo tur ka tih tlat che kha i ei ta a ni maw?” a ti a. (Genesis 3: 11)

Pathian chuan heti hian a sawi ngei ang le “Saruak i ni tih ka hrilh lo a che ; i sual chu kawkin ka mawhchhiat lo a che ; zak leh kimki turin ka duh lo a che” tiin. Mahse, Adama chuan ngaihdam a dil re re lo. Pathian chuan ngaihdam a duh a, mahse, Adaman a dawng duh lo a, Pathianin a ngaidam ang tih pawh a ring tawh lo. A chhan chu Adama chu Setana bumna chuan a hip hneh hle tawh a; chuvangin, vana a Pa hnen ata a biru a ni. Hei hi mihring a thlah ten kan rochuan a-Pathian hlauhna leh Pathian chu tlawn lungawi ngai a ni tiin ka ring chhun zawm zel a ni.

Kaina

Kaina ang hian mitam tak chuan an tuar thin a ni.

Tin, Kaina chuan Lalpa hnenah, ‘I mi hremna hi a nasa êm a, ka tuar zo lo vang.’(Genesis 4: 13)

Chuvangin, he thua hian Pathianin Kaina a ngaidam thei lo a ni lo va, mahse, Kainan a pawm thei lo zawk a ni. Pathian chu mi khawngaih thei tak Pathian a ni tih a ring thei lo pawh a ni thei awm e. Chhungrila sual ni a inhriatna thuk tak avang chuan Pathian min hnaih tir dan chu intiamna (assurance) hmangin a ni. Mitam tak chuan lunghurna leh beidawnnate an in man tir phal a ni- a chhan chu Pathian hmangaihna, khawngaihna a khat a nungchangte chu hre سوالin Pathian chuan a thlawnin min ngaidamlo tiin an ngai thin a ni.

Jakoba

Jacoba chu a sual avangin a nun zawng zawngah suala in hriat tlatna phurrit nen chuan an in buan tawh a. A bik takin a pa a bumna leh thildanga buminate a neih a vangin. (Jakoba -bumna hmanga luahlan tu). A nuna danglamna mak tak thlenna chu, a û Esaua a tawh leh hma lawk zanah khan a thleng a ni.

“Tin, Jakoba chu amah chauhvin a awm ta a; tin, mi pakhatin ani chu khawfingchah thlengin a buan a buan a. Tin, a hnen lo tih a inhriatin a malpui ruh chuktuahah chuan a khawihsak a; tichuan, a buan lai chuan Jakoba malpui ruh chuktuah chu a lo pelhsawlh ta a.” (Genesis 32: 24-25)

Helai a thilthleng hi tisa a inbuanna tih mai ai chuan a thuk zawk a ni. Jakoba chuan ngaihdam chian a nihna chu a buan a ni. A tawp atawpah chuan a dawng ngei a, a dawng ngei a ni tih finfiahna/tihchianna chu belh niin a hming thlak sak a ni ta:

Tin, i hming chu Jakoba an ti tawh lo vang a, Israela an ti zawk tawh ang; Pathian leh mihring i bei a, i hneh tawh si a,” a ti a. (Gen. 32: 28)

Tisa tharuma inbuannaah chuan Jakobana hneh lo tih a chiang a, mahse a zawn ngaihdamna chu dawng theitu ni turin a rilru a hneh zawk a ni. Tichuan, a phurrit takte chu a lo kiang a. Isuan a wawi hnihna a a lo kal hma a thil thleng dan tur chu Jakoba mangan hun nen a sawi fin a. Chuvangin, Pathian ngaihdamna chu intiamna hmanga kan zawn thin avangin, a lo kalna atan inbuatsaih turin Jakoba angin mimal takin kan mangan hun a la thleng dawn a ni. Chu chu “Jakoba mangan hun” tih a ni.

“Ehei chumi ni chu a roui mang e, chu ang reng chu a awm lo. Jakoba manganna ni a ni ngei mai; mahse, chhanchhuahin a awm to vang.” (Jeremia 30: 7)

Chu a lo kal hunah chuan Pathian chu khawngaihna a khat, thiam loh min chan tir lo, min ngaidam tawh tih thutiamna kan nei theih chuan kan wawin leh nakina a lo kal hunah kan awm dan chu a awlsam zawk hmel a ni. Mahse, Pathianin soal a ngaihdam dan hriat dikna chuan kan wawin hun leh a lo kal hun atan kan nun chu a ti awlsam zawk dawn a ni.

Hmeichhia uire laiman

Johana bung 8 a uire lai hmeichhia an man thawnthu hi i han thlir ho leh teh ang.

Isuan “In zinga سوالنا nei lo apiangin amah chu lungin deng hmasa rawh se,” (chang 8) tia a mah hektute a chhanlet hnuah a kun a, a kutzungin leiah thil a ziak leh a. A thil ziah hian a hektute سوالنا chu rawn phawrh chhuakin, chu chuan an mah nileh an mahni thiam loh inchantirna an nei a ni. Anni chu an kal bo hnuah chuan Isuan a zawt a “Hmeichhia, khawiah nge an awm tak? Tu man thiam loh an chantir na che nge?” a ti a. Tin, ani chuan, “Lalpa tu man mi chantir lo ve,” a ti a. Tin, Isuan, “kei pawhin thiam loh ka chantir lo va che; kal la, tun hnuah tisual leh tawh suh,” a ti a (chang 10-11).

Isua, mihringte hnena Pathian mizia diktak rawn puang chhuaktu chuan uire lai leh a hektute nen an in tawhna atang khan, misualte hnena Pathian rilru put zia chu tluang tlam tak, hmangaihna chauh leh ngaihdamnate chauh a ni tih a rawn phawrh chhuak a ni. Chutiangin, Pathianin min pawh thin tiin kan la hre hrih lo pawh a ni mai thei e; mahse, rinna chu hriatna (feeling) a ni lo. Kan tihtur hna ve chu kan sualte chu lo lianin lo thim tawh hle mahse, Pathianin min hmangaih a, min ngaidam tawh a ni tih rin chauh chu a ni. Hetiang hian ni Pathian chungchang kan rin ngei ngei dan tur chu. Kan hriat (feel) dan nen a in mil emaw mil lo emaw leh a ep chiah kan hriat (feeling)nate chu mahni indona pakhat a ni. Hei hi rinna a kan indona a ni. He hmeichhia chungchang hi han ngaihtuah chhin teh: a سوال a puang tawh em? Ai, puang lo ve. Isua kha chhandamtu a ni tih a hria em? Ai. Mahse, Isuan thiam loh chan tirna chhete pawh telloin a ngaidam a ni.

Entirna kan thlir honahte hian Pathianin harsatna a tawh chu mihringte hian a ngaidamna kan hriat thiam loh thinna hi a ni. A tan chona ko tak mai chu mihringte a ngaidam tawh a ni tih ring tura a hminate hi a ni.

5. Pathian Ngaihdamna: Pathian thinlung dik tak rawn lanchhuahna

Ngaihdamna chu pawl hnih (2 party) thawh dunna tih kan hrethiam tawh a, chu ngaihdamna Pathian thinlunga a rawn awm dan – a thinlunga a vei dan- leh keini misualte hnena Pathian rilru Put ziate chu hnai zawkin i thlir ho ang u. He thu hi ngaihtuah nawn leh la:

“Pathianin khawvel a hmangaih êm êm a; chutichuan, a fapa mal neih chhun a pe a, amah chu tupawh a ring apiang an boral lohva, chatuana nunna an neih zawk nan.” (Johana 3: 16)

Pathian thilthlawn pek kan tana a thihna, a hmangaihna chu kan chungah a nei a nih chuan kan soal hma deih khan chu hmangaihna chu a nei deih tawh tihna a ni. He ngaihdamna hi Kross ațang lo piang chhuak a ni lo va, Isua khenbeha a awm hma deih khan a awm tawh a ni. Kan tana Pathian hmangaihna chu hmasang ațang a awm deih tawh a ni lo vem ni? Chu chu Kross chuan a rawn thlak thei lo reng a ni. Pathianin khawvel a hmangaih em avangin a fapa mal min pe a ni. Hei hi thu pawimawh tak a ni; a chhan chu mitam tak chuan kross hi awm lo se chu Pathian hian a thinlungah mihringte chungah chhiatna thlen tir duhna rilru a la pu chhun zawm ngei ang tiin an ring. Kross hmangin Pathian chuan keini a hmelmate chungah rilru chhia tak a putna chu tih lungawiin a awm tiin mi tam tak chuan an zir tir thin a ni. Mahse, Kross chuan Pathian rilru put hmang chu a thlak danglam lo va, chu ai chuan, Kross awm hma deih tawh a Pathianin thinlung taka mihringte a ngainatna êm êm rawn pho lanna a ni zawk a ni. Kross chu inchhirna thuk zawk kan neih a ngaihdamin kan awm tawh tih mihringte hriat tirtu a ni. Chutianga kan rin chu kan tan a pawimawh em em a ni.

Pathianin thiamloh a chantir loh lai chein nangmah leh nangmah thiam loh in chantir suh. Pathian ngaihdamna pawimawh tak hmun danga tarlana a awmna hi i hre thar leh ang u.

“Chumiah chuan thutaka mi kan ni tih kan inhria ang a, kan rilruin thiam loh min chantirna kawngah chuan, ama mit hmuh ngeiah kan rilru kan thlem dai bawk ang; Pathian chu kan rilru aain a ropui zawk a, engkim a hre si a. Duh takte u, *kan rilruin thiam loh min changtir loh chuan Pathian lamah kan huai a ni.* (Johana3: 19-21)

He laia huaisenna a sawi hi kan thinng (chhia leh tha hriatna) in thiam loh min chantir loh chauhin kan nei thei dawn a ni.

“Chutichuan, zahngaihna kan hmuh theihna tur leh, puih kan ngaih huna tanpuina khawngaihna kan hmuh theihna turin, khawngaihna lalthutpah chu huai takin i hnaih ang u.” (Hebrai 4: 16)

Chuvangin Pathian nena inzawmna chaktak kan neih theihna tur chu kan chhia leh tha hriatna thianghlimah a in nghat a ni. Thil thalo tura kan ngaih kan tih zawh hian mahni in sitna thuk tak kan nei thin a ni lawm ni? Pathian thlarau thianghlim chuan kan sualte min hriat tir thinin (Johana 16:8), mahse, khawngaihna leh tihdamna chu min hlan a (Rom 5: 20). Sual hriat tira kan awmna chu Pathianin thiamloh min chan tirna tiin kan ngai thin tur a ni lo. Hnung zuitu Johana chuan kan chhia leh tha hriatna beiha a lo awmin, Sual ni a inhriatna rit takin min delh changin, thiam loh chantirna chu Pathian hnen atang a lo kal lo tih ring turin min hriat nawn tir a ni. Pathian chu kan thinlung ngaihtuahnate ai hian a ropui a ni. Kan thinlung chhia leh tha hriatna in thiam loh min chantir hunin a thlarau ngaihdamna leh hmangaihnate chuan sual nghawng ata kir leh turin min hneh a tumna chu a lo thawk mek deih tawh a ni. Chu mi thu tluk pui chu he Bible changah hian kan hmu thei a ni:

“Chumiah chuan thutaka mi kan ni tih kan inhria ang a, kan rilruin thiam loh min chantirna kawngah chuan, ama mit hmuh ngeiah kan rilru kan thlem dai bawk ang; Pathian chu kan rilru aain a ropui zawk a, engkim a hre si a. Duh takte u, *kan rilruin thiam loh min chantir loh chuan Pathian lamah kan huai a ni.*” (1Johana 3: 19-20)

Mahse, chu muanna chu kan neih theihna turin kan chung a rilru putzia leh sual hneh tura min duhnate chu kan thinlungin a hriat thiam chauhin kan nei thei dawn a ni. **Hmalam huna kan tihsual turte tan a in buatsaih lawk avangin, kan tihsual hi a phal a ni.** Hmanah khan mitdawivaina (trick) pakhat ka zir a, chu chuan kan nun kal chho zelah min tanpui tak zet a ni. Nang pawhin chu chu i lo thiam ve tawh mai thei a ni. Chu mitdawivai (trick) chu thil dik lo avang te, thu thlukna siam sual avang te leh hun rei tak kan hnawk (mess) tawhnate avangin mahni leh mahni in vuak tir lohna a ni. Mihring kan ni a, thil chu kan la ti sual dawn a ni. I thil tih sual avangte khan a nghawng i tuar a ngai pawh a ni thei e; mahse, i thil tihsual chu pawm la, i famkim lo tih chu pawm la, eng kawngpawh lo tul se han in siam that tum leh la, i nun nen inrem takin awm ang che.

Chutianga awm turin Pathianin min duh ngei ka ring a ni; a chhan chu kan phurritte chu phur kual phur kual turin min duh lo a ni. Min ngaidam tawh a, chuvangin, kei mahni leh midangte ngaidam turin min duh ve a ni. I fate hi an thil tihsual avangin an thatlai nun pumpui lungngaia ngui reng turin i duh em? (or) an hlawhtlinna pawh an mahni thawh rah ngei a ni lo tia lunghnur leh a rei ruaia an rina, an nun chu in duh em? Peteran a hotu Isua a phatsan avanga lungngai beiseibo a awm reng turin Isuan duh em? Ai duh lo e. **Chutiang bawkin, Pathian chuan fate kan hmangaih ang a min hmangaih tih chauh hre turin min duh lo va, chak loa kan awm lai pawha chakna minpe theitu a nih tih hre turin min duh a ni.** Chuvangin Pathian chuan Paula hnenah heti hian a sawi a:

“Tin ani chuan ka hnenah, “ka khawngaihna i tan a tawh e; ka thiltihtheihna hi chak lohnaah asin tihfamkimin a awm ni,” a ti ta a (2Korinth 12: 9).

Charizomai atang Aphiemi

A hnuai Bible chang hi chang takin han ngaihtuah teh:

“Chutichuan, hrem leh tawh ahnekin in ngaidamin in thlamuan zawk tur a ni; chuti lo chuan, eng emaw tiin mi chutiang chu a lungngaih lutuknain a lem zo dah ang e (2 Korinth 2: 7)

Mi ngaihdam a nih chuan, chu ngaihdamna chu thinlungah a thleng thin ti raw? I ngaihdamna chu ngaihdama awmte thinlungah hna a va thawk emaw thawk lo emaw, i thinlungah chuan i ngaidam ngei a ni tih hnathawhna a awm a ngai a ni. Huat ena i la en reng chu i va thlamuan thei a ngen? Ai, thei lo. I charizomai hmasat phawt a ngai a ni. I thinlungah ngaihdamna i neih a ngai a ni. Tichuan a mah hnem tura i mamawhte chu i nei ang a, a mah chu lungngaihna in a tuam vel tawh dawn lo a ni. Ngaihdam a awm chu sual ni a inhriat tlatna a ta fihlim tirna chu a phiemi-ngaihdamna pawmna- chu a ni. Chu chu chhawng hnih a ni.

Kan hriat thiam leh thiam loh chhinna

Ngaihdamna chhawng hnih i thliar hrang thiam leh thiam loh fiahnan chhinna tlem hetah ka rawn tarlang leh lawk a nge. He thu hi en la:

“Eng kawngah pawh mi in ngaihdam apiang, kei pawhin ka ngaidam ve a; kei pawhin ka ngaihdam tawh sa chu, eng pawh ka lo ngaihdam tawh chuan nangmahni avangin Krista hmaah chuan ka ngaidam a ni” (2 Korinth 2: 10).

He laia zawhna awm chu “eng kawngah pawh mi in ngaidam apiang” tih lai a ngaidam tih thumal hian Charizomai (ngaihdamna pekna) nge aphiemi (ngaihdamna dawnna) a kawh tum ni ang? Ngaihdamna chu ngaidamtu nge a ngaihdama awma thinlungah thleng (happen) le?

A ngaidamtu dinhmun atang charizomai i thlan chuan, i thlang dik e. Hetiang hian min chhan ka ring, a chhan chu “in ngaidam”-Paula hian a thu ngaithla tute mi ngaidam turin a hrilh a ni- tih a ni si a. Mahse, a chhan dang a awm a ni.

I chung a thil tisuat tute i ngaidam a nih chuan, chu ngaihdamna chu *aphiemi* a ni a; tichuan, ngaihdama awm hnenah chuan eng nge thleng tawh ta le? Sual ni a a inhriat tlatna leh a zahnte chu hlip kian sak a ni. He hi ngaihdama awm hnena hna a thawh dan chu a ni. A nih chuan he Bible chang sawitu Paula emaw midang pakhatin emaw lo kalin, sualna leh zahnte chu a rawn hlip kiang thei em? Ai, hlih kianin a awm tawh. Thil bo/zo tawh chu i hlip kiang thei lo a ni. Mahse Paula chuan a lehkha thawnte hnenah a thinlungin ngaidamna(charizomai) a nei thei a ni.

Pathian chuan min ngaidam tawh a, chu chu hre turin min duh a ni.
Isuan:

“In thinlung mangang suh se.....keima thlamuanna ka pe a che u....” (Johana 14: 1,27)

6. Pathian Ngaihdamna: Ṭawngṭaina

Tunah chuan Sual ngaihdamnain a tum tak tak chu i hriat thiam tawh ka beisei hle a ni. A hmasa a ka ṭawngṭaina chu sual hriatna leh inpuanna a ni a. Inchhirna leh sual puannaah chuan, i sualnaah chuan mawh i phur ve a, tlan san la, sim turin ka ngen lawm lawm duh che a ni.

Bawhchhiatna zeptute chu an hmuingil lo vang a, zep lova inpuanga hawisantute chuan zahngaihna an hmu ang. (Thufingte 28: 13)

Sualah i awm tawh lo a nih chuan inthlahrung leh zahna chhan tur a awm tawh lo. Sual leh a thiltih chu sual rah chhuah mai a ni. Chuvangin, inthlahrungna leh zahna thlen theitu che thil reng reng chu bansan rawh. A awlsam hmel viauna chungin, mi then khat tan chuan chona a la ni mek a ni. Mahse, Pathian thutiam kan nei a lawm:

“Hlau suh u, kei in hnenah ka awm si a; mangang suh u, kei in Pathian ka ni si a. Ka tichak ang che u, a ni, ka ṭanpui ang che u; ka felna kut ding lamin ka chelh reng ang che u.” (Isaia 41: 10)

“Mihring tuar theih ang chauh lo chu thlemna reng reng in chungah a thleng ngai lo. Pathian zawng a rinawm a ni, ani chuan in tuar theih tawh aliam chu thlemna in tawh a phal lo vang; in tuar theihna turin thlemna rualin tlan chhuahna kawng a siam nghal zawk ang.” (1 Korinth 10: 13)

“Hmangaihna nei lo chuan Pathian a hre lo; Pathian chu hmangaihna a ni si a.” (1 Johana 4: 8)

“Kei Lalpa hi ka danglam si lo; chuvangin, nangni, Aw Jakoba fate u, tihboral in ni lo ve.” (Malakia 3: 8)

Chuvangin, a ngaihdamna (charizomai) leh a thiltih eng kim chu a nihna anga nghet a ni. Hmangaihna in thil a ti reng thin a; mahse, boruak (circumstances) a zirin a hmangaihna chu a danglam mai thei a ni. Kan sualna leh kan zahna chu lak bo sak kan phal lo a nih chuan ngaihdamna (aphiemi) sual ni a inhriat tlatna leh zahna ata min chhan chhuak tir theihna chuan kan hnenah hna a rawn thawk thei dawn lo a ni. Mahse, a thinlung chhung a tanging min hmangaihin min ngaidam a, a ngaihdamna lo pawmlo tute hnenah pawh a hmangaihna nghet tak chuan a theih anga sangin a thlem reng a ni. Zalen taka duh thlanna zahtu a nih angin, sualna in a rah chhuah thil leh inchhirna in a rah chhuah thilte chu Pathianin min dawntir phal ve ve a ni. Chuti chuang pawha Sual simna hnawh tute chuan nunna bul, Pathian nen chuan inhlatna rah chhuah chu a tuar dawn a ni.

Pawl hnihte thawh hona zirzauna

A hmasa lama ka tarlan tawh ang khan ngaihdamna chu pawl hnih thawh hona-a ngaidamtu leh a ngaihdamate- thawh hona a ni. Tlem tein ka'n sawifaih leh lawk ang aw.

Thil intluk tlang deuh pahnih ang hi a ni a, an hnathawhdan leh an nihna chu hetia wawi khat han en thwak chuan an pahnihin an in ang hle a ni. Sual ngaihdamna tura kan tawngtai hian a chhana engnge thleng turin kan beisei le? Pathian thinlungah chuan min ngaidam tawh reng a,

chu chu kan hria emaw hre lo emaw, kan duh emaw duh lo emaw, kan pawm emaw pawm lo emaw avangin a danglam ngai lo.

A ngaihdamna (charizomai) chu kan that tawknaah a in nghat lo, kan inchhirna leh soal kan inpuannaah a in nghat bawk hek lo. Chu a ngaihdamna chu soal chhe lailet der nia kan in hriatna pawh chuan a ti danglam thei lo. Min la hmangaih zui zel a, a thlawnin min ngaidamin engtik lai pawh a a tih thin angin mal min sawm reng thin a ni:

“In pa vana mi fate in nih theih nan; ani chuan mi sualte leh mi thate chungah chuan a ni a chhuahtir thin a, mi felte leh mi fel lote chungah pawh ruah a surtir thin a ni.” (Matthaia 5: 45)

Vawiinah hian a hnenah i lo kira, chhandam che a duh lutuk a ni. I hriatna kha tih punsak che a duh a; tichuan, a pawmna che leh a hmangaihna che dung leh vangte chu i lo hrethiam dawn nia. Tunah chuan ngaihdamna kal phung i lo hrethiam tawh a; chuvangin, ngaihdam i dil changin fing takin tawngtai thin tawh ang che. Pathianin a thinlung atang ngaidam (charizomai) tur che in tawngtai tawh suh la aw; a chhan chu a ngaidam tawh vang che a ni. Mitam tak chuan “Aw lalpa, khawngaih, khawngaih takin, min ngaidam rawh” tiin Pathian chu dilin, ngenin, thutiamnate an nei a: “Lalpa duhtak, min ngaidam a nih chuan, ka ti tawh lo vang” tiin. Pathian lama danglamna awm tur leh thleng turin an zawng a. “Lalpa, min ngaidam thei lul a ngem? tiin. Chutianga tawngtai chu i mamawh lo chhan chu a ngaidam tawh vang che a ni. Pathianin *charizomai* tur che in dil suh la, a chhan chu hman atang a ngaidam tawh che. Tawngtai dan (formula) chu hetiang kher khera hlan tur tih a awm chuang lo nain, tawngtai dan dik zawkah chuan hetiang hi a tel a rinawm:

I sualte pawmna, Pathian hmangaihna leh a ngaihdamna avanga a mah fakna, chhungrila soal nia inhriat tlatna leh zahnte a lak bo tawh avanga a mah faknate.

Hei hi *aphiemi* i daihriatna chu a ni ang. He thil i chung a thlen theihna turin a hmangaihna leh a ngaihdam dan che i hriat bel a ngai a ni. Tichuan, sual i bansan a ngai bawk a ni. Sual nia inhriat tlatna leh zahna hi thilsual kan tih rah chhuah mai a ni. Chuvangin chung sual thil tihmate chu bansan vat ang che! Tawngtaina a i bi tum tur chu Pathian thatna, zahngaihna leh min ngaidamnate chu pawmna leh hriatthiamna a nih a ngai tak zet a ni.

Min veng tura siam leh duan a Dan chu a bo mai mai thei lo a ni tih a chianna chu lunga ziah a nih laiin, Uire nu hektute sualna chu (Johana 8) leiah a ziah sak a; chu chuan Pathianin thai reh sak a hman reng tihna a ni. Kan phal chuan kan thinlunga sualnate rawn thai bo in a aiah a dan thianghlim chu a rawn ziak dawn a ni.

“Chung nia an hnena ka thuthlun tur chu hei hi a ni,” Lalpan a ti.
“An thinlungah ka Dante ka dah ang a, An rilruah ka ziak bawk ang,” tia a sawi hnu khan. (Hebrai 10: 16)

He thu thleng dik tur hian kan hnenah harsatna a awm tlat mai. Kan nunah hian sual anga kan ngaih loh kan tih thin a awm mai thei a ni. Sual nia kan hriat loh pawhin, chutiang tih chu sualah pawh kan pawm loh pawhin, chungte chuan min ti chhiat tho a ni. Chung sualte chu Pathianin min hriat tir a duh a, mahse, kan tan mintina tu an ni thei a ni. Kan nunah kan sualnate hre tura hruai kan nih chang hian, hlauh lamah i la lo ang u aw. Thil hlam chhiah derna (ignorance) chu mitam takin nuamah an ruat thin a; mahse, sual nen chuan engmah a nuam tak tak thei lo. Kei mah niah sual pakhat kan in hmu chhuak a nih chuan, Pathian thlarau thainghlimin kan sualte hmu chhuak tur leh inchhira, a ngaihdamna dawng tur leh nun thar nei turin min hruai avangin i lawm ang u.

Ani chu a lo thlen chuan, sual thu te, thiam chantirna thu te, rorelna thu te an lo ngai sual tih khawvel a hriattir ang. (Johana 16: 8)

Sual a lan chian lehzual theih nan Dan a lo awm a; nimahsela, sual a nasat poh leh khawngaihna a nasa lehzual thin a. (Rom 5: 20).

Isua nen hun kan hman tam poh leh kan sual zia kan in hmu chhuak tawlh tawlh dawn a ni. Mitam tak chuan he hnathawh dan hi an hriat sual avangin Bible an chhiar thinnte chu bansanin emaw rinna chak tak neite bulah awm an peih tawh thin lo a ni. Mahse, hei hi Pathian an hriat sualna lak atang a an neih a ni. Pathian chuan thinlung in thlak turin min ti lui dawn lo; danglamna kan duh tih a hriat hmasak a tul a ni. Kan sual ziate kan in hmuhin Isua ang deuh deuh tura min siam turin Pathian kan dil ang a; tichuan, a mah chu a nihna diktak kan hre deuh deuh dawn a ni. **Isua ang deuh deuh tura tlen fai kan nih tawh tih chu, Setana te, khawvel ten, tumahin eng thil thleng mah hmu hrih lo mahse kan ring nghet tlat tur a ni.**

Ngai teh u, Pain min lo va hmangaih nasa em; Pathian faahte min vuah tak hi! Chutiang chu kan ni reng e. Hemi avang hian khawvelin min hre lo va ni, amah chu an hriat loh avangin. Duhtakte u, tunah hian Pathian fate kan ni tawh reng a, engtin nge kan la awm dawn tih erawh chu a lang rih lo va. Amah a lo lan hun chuan amah ang kan la ni ang tih zawng kan hria, a nih ang takin amah chu kan la hmu dawn si a. Kristaa chutiang beiseina nei apiang chuan amah a thianghlim angin a intithianghlim thin. Tu pawh thil sual ti chuan dan a bawhchhia a ni, sual chu dan bawhchhiatna a ni si a. Ani chu sualte la bo turin a lo lang a, amahah chuan sual a awm lo tih in hria e. Tupawh amaha awm reng chuan thil sual a ti lo; tu pawh thil sual ti chuan amah a hmu lo va, hriat pawh a hre hek lo. (1 Johana 3: 1-6)

Sual tihdamna leh dan nena in rem tlatna leh Pathian nun nena khahna chahbi chu a mah anga kan in tih thianghlimna chu a ni. Pathian ngaihdamna hrethiam tur leh i hêna awm lo va lawm taka a ngaihdamna pawm duhna rilru nei turin tawngtai ang che aw!

Khawikhawmna

Pathian chuan thinlung takin a ngaidam a che. A ngaihdamna chu a thlawna dawn theih niin i dil hma pawhin a pe tawh che a ni. I tih lungawi hmasak nghak rengin i chungah huatna thu a pai lo. Pathianin min hmangaih a ngem hmangaih lo a ngem tih thuthlukna a siam nan kan tih turin engmah thil phut a nei lo. Kan سوالنا lehkhawia chhinchhiaha awm leh kan thil tih thatte chu a in buk tawk lo pawhin a paw lo. Mahse, kan thinlung tidamna chu ni pawimawh ni. Tichuan, Pathian nen kan inlaichinna chu siam that a nih chuan سوال kan tih duhnate pawh a lo kiang mai dawn a ni. A fapa hlu tak i nih avangin سوال lam thil reng reng chu i chungah ti turin a vèi ngai lo va, thiam loh pawh a chan tir phal lo che a ni. Hei hi a mah (Pathian) i hmangaih zual deuh deuhna tura thutak chu. Ngaihdamna (charizomai) a thlawna min pek chu hrethiamin chu chuan a thlawna ngaihdamna (aphiemi) awlsam zawk a pawm turin a tan pui ang che. Tin, tihdamna leh chhandamna chuan a rawn pan ve nghal dawn che a ni.

Kan tawnhriat thin ngei nen hansawi ila, kan hriat thiam mai ka ring. Hmangaihna a khat nu leh paten an fate an hmangaihna han ngaih tuah chhin teh. An fate thil an tih سوال lai pawhin an ngaidam reng a ni. An hmangaihna a kiam chuang lo va, an mahni chhiatna tur zawngin engmah an vei ngai lo. Kan fate hian Pathian leh kei mahni kan inlaichinna leh a fate zawng zawng nen kan in pawhnate chu min zirtir a ni. Chuvangin, ngaihdamna chu Pathianin a pe tawh che a, pawm tawp ang che. Pathian chu i Pa ngilnei tak anga en thiam turin zir ang che. Pathian ngaihdamna hriat thiamna hi malsawmna a ni lo vem ni? I سوال, eng mah phut leh tuk nei lo va, a thlawna a ngaihdamna che leh سوال ni tlata i inhriatnate a lak kian sak che avangin lawm rawh! A tawpna atan, ngaihdamna tuah buaina nei mi i hria a nih chuan, khawngaih takin he lehkhaw hi i lo pe ve dawn nia.

Ngaihdamna thlendan dik tak

- Ngaihdamna chu a ngaidamtu-ngaihdamna siam tul titu hmanga pek a ni.
- Ngaihdamna chu ngaidama awm chuan a dawng a ni. Ngaihdamna chu then hnih a ni a. Tin, pawl hnih (two-party) hnathawhna dunna a ni.
- Greek ho chuan ngaihdamna pek tawhna leh dawn tawhna a tan thumal hran an nei ve ve.
- Ngaihdamna pek tawhna chu Greek chuan Charizomai a ni a.
- Ngaihdamna dawn tawhna chu Greek chuan Aphiemi a ni.
- Pathian chu amah ngei, a kut thawhin sual chu a hrem ngai lo.
- Sual zawng zawng hian rahchhuah a nei thin a, chu chu a nih phung a ni.
- Sual hi a sual em em a, a chhan chu kei mahni leh midangte a tina thin a ni.
- Pathian nena kan inlaichinna hi nu leh pa leh fate in kara inlaichinna nen hian a in ang hle a ni.
- Pathian chuan a Dante chu kan tan malsawmna leh min vengtu a tan a duang a ni.
- Pathian Dan reng reng hi mumal neilo a awm lo. “A chhan chu kei hi Pathian ka ni a, chu chu ka sawi tawh a ni.”
- Eng tik lai pawha zahngai thei tak Pathian chuan sual kan tih zawng zawngte min ngaidam vek reng a ni.
- Pathian chuan sual nghawng min tichhe theite lak ata min veng chauh hi a duh a ni.

Chunglama thil nihphung chu he zirlai lehkhabu teah hian
fiah taka ziah a ni a. Ngaihdamna in hna a thawh dan leh
Pathianin min ngaidam reng tih hriat thiamnate chuan kan
sual leh zahna rit tak kan phur chu hlang thla turin min pui
ngei ang. A thlawna Pathian ngaihdamna chu lo pawm tawp
la, tichuan tun hma a i la dawn ngailoh thlamuanna mak tak
leh rilru zangkhai fim tak chu i dawng dawn nia.
Lalpan malsawm che rawh se! Amen.